

ЛІТЕРАТУРА

1. Воркачев С.Г. Культурный концепт и значение // Труды Кубанского государственного технологического университета. – Краснодар, 2003б. – Т. 17, Вып. 2. – С. 268–276. – (Сер. Гуманитарные науки).
2. Залевская А.А. Психолингвистические проблемы семантики слова: Учебное пособие. – Калинин: КГУ, 1982. – 80 с.
3. Мкртычян С.В. Устный деловой дискурс: Монография. – Тверь: Твер. гос. ун-т, 2009. – 171 с.
4. Пищальникова В.А. История и теория психолингвистики: Курс лекций. – М.: Московский государственный лингвистический университет, 2007. – Ч.2. Этнопсихолингвистика. – 228 с.
5. Ушакова Т.Н. Языковое сознание и принципы его исследования // Языковое сознание и образ мира. – М.: ИЯ РАН, 2000. – С. 13–24.

УДК 811.161.2'367.6:801.631.5

ЧИСЛІВНИК У ПОЕТИЧНОМУ МОВЛЕННІ М.ВІНГРАНОВСЬКОГО КРИЗЬ ПРИЗМУ ЙОГО ПСИХОТИПУ

Інна Павлова
(Харків, Україна)

У статті йдеться про поетичне мовлення М.Вінграновського, про нього як мовну особистість, яка, ймовірно, належить до психотипу інтровертів. Прогностичний висновок щодо приналежності поета до цього психотипу зроблено внаслідок аналізу своєрідності функціонування в поетичних текстах М.Вінграновського числівників, що відповідно репрезентують цей лексико-граматичний розряд слів у мові поезій зазначеного письменника.

Ключові слова: мовна особистість, поетичний текст, психотип, числівник.

В статтє рєчє идєт о М.Винграновском как языковой личности, вероятно, принадлежащей к психотипу интровертов. Прогностическое предположение относительно принадлежности поэта к указанному психотипу исходит из анализа своеобразия функционирования в поэтическом тексте М.Винграновского имени числительного, соответствующим образом представляющего этот лексико-грамматический разряд слов в языке поэзий указанного писателя.

Ключевые слова: языковая личность, поэтический текст, психотип, имя числительное.

The article presents M. Vingranovsky as a language personality, who is likely to belong to introverts. The prognostic conclusion as for the poetic psychological type of the determination is based on the analysis of specific features of numerals functioning in poetic texts by M. Vingranovsky, which represents this lexical-grammatical class of words in poetic language of the writer.

Key words: language personality, poetic text, psychological type, numeral.

Постановка проблеми. У поліпарадигмальному просторі сучасного мовознавства проступають контури нової синергетичної лінгвістичної парадигми, що вимагає якісно іншого системного підходу до вивчення мови: її досліджують не як мертву й ізольовану систему систем, а як суперсистему, подібну до живого організму, що взаємно детермінована іншими суперсистемами – соціумом, культурою народу, етносвідомістю, колективним позасвідомим. Науковці слушно стверджують, що сучасна лінгвістика вимагає створення цілісної інтегральної концепції мови на основі всеєдності синтезованих галузей знань – психології, культурології, соціології, етнології, етнографії і под. Саме в такому ракурсі й розглядаємо проблему визначення своєрідності мовлення українських письменників, зокрема через призму їхнього психотипу.

Актуальність дослідження вбачаємо передусім у тому, що в сучасному українському мовознавстві пріоритетним напрямом офіційно визнано мовну репрезентацію феноменів етнічного менталітету й культури. До таких феноменів відносимо й художнє мовлення поетів-шістдесятників. У їхніх художніх текстах важливу роль відіграють усі існуючі класи слів, проте кожен із них має свою специфіку, що її необхідно вивчати з урахуванням відповідного етапу розвитку мовознавства, оскільки нові лінгвістичні знання дають змогу по-новому схарактеризувати кожний окремиий клас слів. Такого підходу вимагають і числівники з огляду на сучасну прагматично зорієнтовану, синергетичну лінгвістичну парадигму.

Як відомо, числівники – самостійна незамкнута парадигма квантитативних одиниць, що репрезентує ядро лексико-семантичного поля кількості. Осмислення семантики числівників не є однозначним, оскільки цей лексико-граматичний клас слів у широкому розумінні вміщує ті одиниці, що номінують кількість, і ті, що номінують порядок при лічбі.

Семантику українських числівників досліджують Г.Арполенко, К.Городенська, К.Щербатюк [1], Л.Булаховський [3], Ю.Шевельов [12] та ін., щодо російської мови – Н.Арутюнова [2] та ін. Вивчають дослідники сьогодні й когнітивну функцію числівників [7]. Це дає змогу осмислити онтологію числових номінацій. Квантитативна й нумеративна функції числівників, що відображені передусім у повсякденному мовленні, комунікації, корелюють із когнітивною, лінгвокреативною, акумулятивною та прагматичною функціями. Поліфункціональність та поліаспектність числівників і зумовлює необхідність їх вивчення, зокрема і в поетичному мовленні. В умовах відповідних контекстів числівники модифікують функції залежно від характеру спілкування, текстового регістру, жанрової приналежності тексту, психологічного типу мовної особистості.

Л.Лисиченко актуалізувала сьогодні питання, що стояло ще у працях В.Гумбольдта, О.Потебні та інших учених, щодо необхідності дослідження “співвідношення мовного і психічного світу письменника, оскільки ці дві величини перебувають у тісній взаємодії. Для цього створені й психологічні передумови в багатьох фундаментальних працях із психології, в якій виділено та досліджено низку психічних властивостей і рис, що характеризують особистість, а також виявляють психічні типи людей [6, с.234]”.

Мета цієї наукової розвідки – виокремити специфіку репрезентації числівників у поетичному тексті М.Вінграновського як мовної особистості з урахуванням приналежності поета до відповідного психотипу.

При викладі основного матеріалу статті передусім наголосимо, що категорія “мовна особистість” активно ввійшла в концептуальний апарат сучасної лінгвістики; це категорія, що виражає сукупність спроможностей і характеристик людини, які зумовлюють факт створення мовлення, дискурсу, тексту. Мовна особистість – це “Я” мовномисленнєве. “Мовна особистість – іманентна ознака особистості як носія мови й комуніканта, що характеризує її мовну й комунікативну компетенцію та реалізацію їх у породженні, сприйнятті, розумінні й інтерпретації вербальних повідомлень, текстів, а також в інтерактивній взаємодії дискурсу [11, с.370]”.

Розвиваючи думку про подвійну, лінгвопсихологічну сутність категорії “мовна особистість” і про ті пропорції, в яких мовні чинники поєднуються з психологічними, як наголошують науковці, необхідно абстрагуватися від того, що існує велике розмаїття людських характерів, здатних безконечно модифікувати узагальнений образ носія мови. Тут треба зважати на глибинні, фундаментальні протиставлення людських типів. Спробу такого узагальнення, як відомо, здійснив Г. Гайне, порівн.: “Натури мрійливі, містичні, платонівські у потаємних схованках своєї душі створюють християнські ідеї й відповідні їм символи. Натури практичні, які приводять усе в порядок, аристотелівські, створюють із цих ідей і символів стійку систему, догматику й культ... Які б імена не репрезентувала історія, йдеться завжди лише про Платона й Аристотеля... Це не лише дві системи, але й типи двох різних людських натур, які з незапам’ятних часів, одягнені в різний одяг, більш чи менш ворожі одна одній” [13, с.3]. Опозиція “Платон – Аристотель” цікава пошуком психологічного узагальнення, оскільки під час аналізу категорії “мовна особистість” необхідно враховувати й мовний, і психологічний аспекти у відповідній пропорції. Як видається, при дослідженні мовної особистості обов’язково слід ураховувати своєрідність людських характерів, ті узагальнення, що їх з приводу цього зробив швейцарський психолог і філософ К. Юнг, порівн.: “... незважаючи на численні індивідуальні відмінності людської психіки, існує також типова відмінність, і передусім усього два різко окреслених типи, які я назвав типом інтроверсії й типом екстраверсії [13, с.5]”.

Проте психотип видатної особистості визначити важко, оскільки чим багатша особистість, тим менше вона вкладається у визначені рамки. Жодний вимір не може вичерпати особистості, особливо неординарної, талановитої.

Зрештою, як зазначають психологи, інтровертність, як і екстравертність, ніколи не виявляється в живій людини цілком ізольовано, в абсолютно завершених цілісності. Це лише моделі конструкції, але їх усе ж можна окреслити, зважаючи на перевагу відповідних особливостей.

Поетичні тексти М.Вінграновського, як і тексти інших поетів-шістдесятників, відзначаються тим, що репрезентують індивідуальну “техніку” у використанні мовних засобів. Серед цих мовних засобів – значна кількість числівників, тому категорія кількості (квантитативності й нумеративності) тут виявляється по-особливому.

Своєрідність використання числівника в тканині поетичного тексту М.Вінграновського дає змогу прогнозувати, що, на відміну від шістдесятника-екстраверта В.Стуса [9], М.Вінграновський, як і Л.Костенко [10], – це поет, що більше тяжіє до платонівського психотипу – психотипу інтровертів: у своєму поетичному тексті він постає як натура мрійлива, романтична, щодо

використання числівників його ідіостиль характеризується відсутністю числової означеності, конкретності, чіткості у вимірах. Він не прагне привести все у відповідний порядок, усе виміряти, вирахувати, пронумерувати, точно схарактеризувати, укласти в чітку систему. Можна навести лише поодинокі випадки, коли числівник у нього використаний власне для вказівки на конкретну кількість, порівн.: “По́за полем небо та піднеб’я, / З-попід неба димарів дим, / І літак, що сам летить від себе, / Дві тополі і вітрак один...” (“Зазимую тут і залітую...” [4, с.153]; “...З 28-ми своїх літ / Наш Василь стартував на немислиму в світі орбіту / Ім’я якій / Наші горе і сльози / І тиха клятва моя / На солонім плечі України...” (“Наш Василь іде...” [4, с.215]. В останньому прикладі простежуємо використання складеного кількісного числівника, що їх М.Вінграновський використовує рідко, оскільки частіше складені числівники вживають поети-екстраверти, передусім В. Стус [9]. Хоч усі шістдесятники не оминають складеного числівника *тисяча дев’яност сорок п’ятий* або лише *сорок п’ятий*, що мотивовано екстралінгвальними чинниками, омовленням значущості відповідної події. З цієї ж причини символічного значення перемоги набуває й числівник *дев’ять*, порівн.: “Тут я запишу письмо своє БАМу на проголодь часу. / Розум державний в очах: *сорок п’ятого року, дев’яте... / ... Ні. Не запишу. Запишу одні лише очі народу. / Волгу запишу в очах *сорок п’ятого* – далі-далеко*” (“1945-й кілометр – БАМ”) [5, с. 29-30]. Як бачимо цей числівник поет ставить у сильну позицію назви вірша.

Більш характерним для М.Вінграновського є прагнення за допомогою числівників виразити деяку абстракцію своїх уявлень, наприклад: “*Іще одне! Малесеньке одне: / Сховайте для поетів мої очі*” (“...Ви чуєте? Ви чуєте він спить!”) [4, с.130]. У наведеному прикладі числівник сполучається із прикметником, що містить зменшено-пестливий суфікс –есеньк, який у цьому разі мотивує вираження деякої іронії. Властиве поетові і використання числівника *один* у тексті поруч зі словами, що містять й інші зменшено-пестливі суфікси – *-иньк, -ісіньк*, порівн.: “*Ти, водо, пливи, і ти, вітре, війни: / Де кратер бджоли? Де життя синій кратер? / Тебе обнімаю в обіймах війни, / Один, як ніколиньки, мій оператор... / ... На споді землі, де лиш темінь живе, – / Де кратер ночей? Де життя лютий / кратер? / Солом’яний місяць і сіє, і жне / Один – нікогісінько – мій оператор*” (“Пам’яті кінооператора Миколи Бикова”) [5, с.44]. Від числівника *один* він також утворює зменшено-пестливе похідне, що увиразнює текст і акцентує значення цього слова, наприклад: “*Шинеля і фрак, блуза і кімоно / І хтось там у чоботях – всіх не зібрати... / “Аймо” у руках, чорно-біле кіно – / А ти, мій однесенький, мій оператор...*” (“Пам’яті кінооператора Миколи Бикова”) [5, с.44]. Аналогічне утворення простежуємо й від збірного числівника *обоє*, наприклад: “*Вони ж собі обоєнько удвох / Тихенько граються та сваряться тихенько... / Я вже забув, як звати їхню маму*” (“Спогад про війну”) [5, с.67]. Зазначеним способом і поєднанням лексеми *однісінький* із присвійним займенником *мій* письменник інтенсифікує категорію інтимізації. Використання зазначених форм характерне для мовлення українців, оскільки відображає кардіоцентризм як знакову рису, що притаманна українській ментальності.

Крім того, за допомогою числівників, передусім *сто, тисяча, мільйон*, поет творить гіперболу, наприклад: “*Я знищив сто народів і культур, / Я згвалтував красу і ніжність людства. / Я з тюрем весь, концтаборів, тортур, / Ганьба*

людини, я взірець безпутства” (“Демон”) [4, с.113]; “*Триста розлук поміж нами було, / Триста прощань поміж нами. / Триста небес понад нами сплигло – / Сонце закрили плями*” (“Кінотриптих”) [4, с.132]; “*Ти зла, як дика груша при дорозі, / Ти відьма мого серця. Я – тиран, / А ти мільйон тиранів*” (“Кінотриптих”) [4, с.132].

Улюбленим і найбільш частотним числівником у поезії М.Вінграновського, як і в поезії Б.Олійника [8], є числівник *один*, наприклад: “*І вже тоді ув атомній постелі, / Вдихаючи ганебність і нудьгу, / Я по твоїй, колись живій, оселі / Один блукатиму крізь сонячну югу...*” (“Демон”) [4, с.114]. На базі цього числівника поет демонструє гру слова, створює низку похідних індивідуально-авторських лексем у межах одного вірша, що підсилює значення самотності, самотності у межах тексту, порівн.: “*Наморосило в ній туманів, / І самота-одина / У ній одніє й на світанні, / І тільки щастя їй нема...*” (“Заходить сонце. Сніг іде...”) [4, с.280–281]. Крім того, цей числівник М. Вінграновський залучає у свій мовний арсенал для вираження значення *єдиний (єдина)*, наприклад: “*Смерті вічний пес, / Я їх слуга – я знищу все навколо / Я знищу їх – дорога в смерть одна*” (“Демон”) [4, с.113]; “*Я вірю в Бога – в Україну. / Вона мій Бог і поводир. / Її одну мій ловить зір, / І хоч загину – до загину*” (“Ніч Івана Богуна”) [4, с.191]. Інколи зустрічається безпосереднє поєднання числівника *один* і прикметника *єдиний*, наприклад: “*Де жовтими свічками коров’як / На наших на козацьких на могилах / Цвіте і плаче жовтими сльозми, / Очима жовтими – одна-єдина квітка!*” (“Поїхали на Сквиру...”) [4, с.268]. *Один* вжито і в значенні *спільний*, наприклад: “*До думи дума доруша... / Стодоли дум – в одну стодолу! / Дивись і думай, моя доле, – / До думи дума доруша*” (“До думи дума доруша...”) [4, с. 165]; “*Що я з тобою ще одні сніги / Зимуємо на щасті, як на листі. / Нога в дорозі. Вітер з-під ноги. / І пам’ять наша – мак / в одній колісці*” (“Лягла зима і білі солов’ї...”) [4, с.297]; “*Я, Катре, жив з тобою у селі, / З одних криниць терпку пили ми воду. / Нам дід співав про молодість народу, / Про золоті підкови у землі*” (“Золоті ворота” 8) [5, с.206]; “*Здіймаймо, товариство, наші крила / Із древніх і нових його глибин! / Рівняймо наші крила, як один, / На берегів омріяні вітрила!..*” (“Моєму морю”) [4, с.73]. Останній приклад ілюструє використання числівника *один* у функції порівняння. Уживання числівників у складі порівнянь – типова риса мовлення М.Вінграновського, отже, він абстрагується від значення власне кількості, мотивуючи на базі числівників інші смисли.

Досить частотним є вживання сполуки *один одним*, що має займенникове значення, належить до дискурсивних виразів, які передусім слугують для вираження зв’язності тексту, порівн.: “*Коли ви, як зелені волейболісти, / Перекидаєте місяць вночі одне одному над собою, / Над містами і над країнами, – / Я думаю, що ви збожеволіли, / І мені стає радісно, що ви не люди*” (“Дерева”) [5, с.50].

До улюблених прийомів, що їх втілює М. Вінграновський у своїй поезії, відносимо протиставлення, що базується на використанні числівників *один – два, перший – другий*. У цьому разі поет порушує традицію послідовного використання числівників, що належать до одного лексико-граматичного розряду, тобто кількісний числівник *один* він протиставляє порядковому числівнику *другий*, наприклад: “*Прозорий холод гір не покидав, / Лежав на літках у долинах морок – / Була в одного світу середа, / В другого світу настував вівторок*” (“На міднім небі вечір прочорнів”) [4, с.348]; “*І я пішов*

із юністю у зорі, / І стрів я море... ти його не знала: / Одна зоря стелила тому морі, / Друга зоря у ньому піднімала” (“Золоті ворота” 8) [5, с.206]; “...Він пролетів між поглядами сонць, / Одна глибінн мінялася другою...” (“Демон”) [4, с.111]. Ці пари слів М. Вінграновський використовує й тоді, коли йдеться про парність, подвійність чогось, передусім це спроектовується на частини тіла людини (ноги, руки) чи тварини (крила), а інколи як на людські органи, так і органи тварини, порівн.: “І враз на землю він побіг, / З-під хмари вітром здутий: / Одна нога узута в сніг, / Друга у дощ узута” (“То дощ, то сніг, то знову дощ...”) [4, с.325]; “В одній руці корзина базарова, / І на другій дитина засина... / Дощу набрала хмара вечорова / На неї й на дитину з-за села” (“Оксана”) [4, с.296]; “Я сів не в той літак / Спочатку / Думав я / Що сів у той літак / Але я сів / Не в той літак / Він був / З одним крилом / Другим крилом / Мав стати / Я” (“Я сів не в той літак...”) [4, с.205]; “Одне – солов’яче око, друге – вовче, / Рука – крило, друга рука – весло, / Уніовбличчя день, а півобличчя з ночі, / На голові посріблене сідло” (“Бабунин дощ”) [4, с.356]. Для поезії М.Вінграновського характерне й використання числівника два з метою створення образів, що також пов’язані з парними частинами тіла, порівн.: Кажу ж, кажу ж, у звітреному сні / У зимі, в осені, у літі, у весні: / Весною, літом, восени, зимою / Дві білих пісні рук твої зі мною” (“Це ти? Це ти. Спасибі...”) [4, с.201]; “І спродалась, й скупилась, та й додому, / Окрай дороги стежкою собі... / А на обличчі тихомолодому / Цвітуть два маки тихомолоді” (“Оксана”) [4, с.296]; “Мені не байдуже, щоб ти була байдужа! / Нехай в очах два чорних сонця тужать...” (“Золоті ворота” 4) [5, с. 204].

Використання числівників у поезії М.Вінграновського не вирізняється великим розмаїттям за формально-граматичними показниками, як це властиво для у В.Стуса. Кількісні числівники представлені переважно цілими числами першого десятка, зовсім рідко поет використовує назви чисел другого десятка й назви власне десятків, сотень, тисяч, що, натомість, досить чітко простежуємо в поезії В. Стуса [9], наприклад, з поезії М.Вінграновського: “Коли ви снідаєте землею і хмарами / Ось уже скоро двадцять століть, / Я думаю, що ви будете їсти, / Якщо раптом почнеться воднева війна?” (“Дерева”) [5, с.50]; “На рябому коні прилетіла весна, / Снігу сорок лопат її прикидало плечі. / На рябому коні що везла – не везла, / Але децю і нам привезла для малечі” (“На рябому коні прилетіла весна...”) [4, с.185]; “Буде тобі сіно, і до сіна, / І земля барвінкова, й поріг, / А мені – дружина й Україна, / Сто тривоги і тисяча доріг!” (“Де ти, мій коню з Дніпра-Дунаю?”) [4, с.99].

Крім того, не захоплюється М.Вінграновський і кількісними збірними та неозначеними числівниками, що мають місце у поезії В. Стуса, порівн. поодинокі приклади: “Сумні без батька двоє діток цих...” (“Спогад про війну”) [4, с.67]; “Тоді їм холодно обом / З нашим собакою й котом, / З них кожен холодно сія, / І літа ждуть вони, як я” (“Що робить сонце уночі...”) [4, с.218].

Досить регулярними одиницями поетичного тексту М.Вінграновського, як бачимо, є числівники порядкові, проте вони зрідка виражають своє основне значення – вказують на порядок слідування чогось, наприклад: “Наїлися шпаки снігу – співають перестали. / До шпаківень, а в шпаківнях вітри ночували. / Один вітер – Вітер Грудень, другий – Вітер січень. / Третій – Лютий, льодом кутий, дощами посічений” (“Наїлися шпаки снігу...”) [4, с 220].

У поетичному тексті М.Вінграновського простежуємо прийом повтору

числівників, особливо це стосується кількісного числівника сто, наприклад: “Сто чорних димарів на Батьківщині. / Сто світлих гімнів рідної землі! / Процай, ганьба, і сором, і жалі! / Цивілізована держава моя нині... / Сто гордих колосів над збіглими віками. / Сто гордих дум на гордому чолі! / Це квітне сталь, як перший цвіт землі, / Це я навчився мислити руками” “Індустріальний сонет” [5, с.136-137], а також порядкового числівника перший, порівн.: “І знать одне: любити доти, / Доки не згасне долі рань, / Не заснуть серця перші кроки / І перші болі перших ран” (“На лист, на сніг, на квіт, на тіні...”) [4, с.198]; “Воно устане в першому звучанні, / Воно устане першої весни!.. / Ніколи мрії не бувають ранні, / Коли живеш у день такий рясний...” (“Вінок на березі юності” 9) [4, с.80], що допомагає поетові наголосити на важливості відповідної події, явища, ознаки та ін.

Як бачимо, низка віршів М.Вінграновського досить насичена числівниками, що, як зауважувалося, можуть і повторюватися, а це акцентує на них увагу, робить ключовими словами тексту, наприклад: “Тринадцять руж під вікнами цвіло. / Тринадцять руж – чотирнадцята біла. / Тринадцять дум тривожило чоло, / Тринадцять дум – чотирнадцята збігла” (“Тринадцять руж під вікнами цвіло”) [4, с.135].

Лексико-граматичний клас числівників виразно й своєрідно виокремлюється в мовній і когнітивній картині світу митця, що підтверджує висловлену в цій статті гіпотезу щодо можливості віднесення М.Вінграновського до відповідного психотипу екстравертів, хоча, безумовно, цю тезу потрібно ще доводити, враховуючи прагматичну лінгвокреативну значущість числівника в заданому поетичному тексті. Для доведення висунутої гіпотези слід враховувати й інші ознаки, що притаманні психотипу екстравертів.

Висновки. Категорію мовної особистості необхідно розглядати як синтез психологічного й лінгвокультурологічного знання, досліджувати її слід як відповідну модель, коли кожна деталь, що її віднаходимо при осмисленні мовної особистості, здатна доповнити й поглибити модель, а при вдосконаленні кожної окремої моделі вдосконалюється й модель універсальна, узагальнена.

Перспективи подальших розвідок. У дослідженні зазначених моделей, зокрема і з урахуванням використання окремих класів слів, до яких відносимо й числівник, убачаємо подальшу перспективу. Взаємопроникнення лінгвістики й психології, що відображається в категорії “мовна собистість”, відкриває можливості для поглибленого та багатомірного підходу до проблеми “мова і людина”; мовознавець при цьому має заглиблюватися в знання з психології, антропології, філософії, когнітивістики, соціології, синергетики, домагаючись максимальної повноти аналізу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арполенко Г.П., Городенська К.Г., Щербатюк К.Х. Числівник української мови / Г.П.Арполенко та ін. – К.: Наукова думка, 1980. – 242 с.
2. Арутюнова Н.Д. Проблема числа / Н.Д. Арутюнова // Логический анализ языка : Квантификативный аспект языка / Отв. ред. Н.Д.Арутюнова. – М.: Индрик, 2005. – С. 5–21.
3. Булаховський Л.А. Функции чисел в “Слове о полку Игореве” / Л.А. Булаховський / Булаховський Л.А. Вибрані праці: В п’яти томах. – К.: Наукова думка, 1978. – Т. 3.: Славістика. Російська мова. – С. 519–523.
4. Вінграновський М.С. Вибрані твори: в 3 т. / Микола Степанович Вінграновський;

- [Передм.: Т. Салига]. – Т. 1: Поезії, 1954 – 2003 – 2004. – Тернопіль: Богдан, 2004. – 399 с.
5. Вінграновський М.С. Вибрані твори / Микола Вінграновський; [Передм.: І.Дзюба]. – К.: Дніпро, 1986. – 463 с.
  6. Лисиченко Л. Мова: психологічний тип поета / Л.Лисиченко // Мовознавство: Тези та повідомлення III міжнародного конгресу українців. – Харків: ОКО, 1996. – С. 234–238.
  7. Маклакелидзе Ж.Д. Функции числительных в реализации художественной картины мира / Ж.Д. Маклакелидзе // Текст как отображение картины мира: Сборник науч. трудов МГПИИЯ им. М.Тореза. – Вып. 341. – М.: Изд-во МГПИИЯ им. М.Тореза, 1989. – С. 20–36.
  8. Павлова І. Функціональна завантаженість числівника *один* в ідіостилі Б.Олійника / І.Павлова // Лінгвістична палітра: Збірник наук. праць з актуальних проблем лінгвістики / За заг. ред. проф. Л.А.Лисиченко. – Харків, 2009. – С. 351–357.
  9. Павлова І. Числівник у поетичному мовленні В.Стуса крізь призму його психотипу / І.Павлова // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия “Филология. Социальные коммуникации”. – Симферополь, 2009. – Том 22 (61) №1. – С. 435–440.
  10. Павлова І. Числівник у поетичному мовленні Л. Костенко крізь призму її психотипу / І. Павлова // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди “Лінгвістичні дослідження”: зб. наук. пр. – Харків, 2009. – №28. – С. 251–258.
  11. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / Олена Селіванова – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.
  12. Шевельов Ю. Проблематика формування українського числівника як частини мови / Ю. Шевельов // Шевельов Ю. Вибрані праці: У двох книгах. – Кн. 1. Мовознавство / Упоряд. Л. Масенко. – К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2008. – С. 453–460.
  13. Юнг К.Г. Психологические типы / Карл Юнг – М.: Наука, 1992. – 268 с.

УДК 81-13

ГЕНДЕРНАЯ СПЕЦИФИКА ОБЫДЕННОГО ЯЗЫКОВОГО СОЗНАНИЯ

Людмила Павлюк
(Москва, Россия)

У статті розглядаються можливості використання направлено асоціативного експерименту, методу суб'єктивних дефініцій та методу анкетування в дослідженні концептів буденної мовної свідомості. Експериментальні методики ілюструються на матеріалі опису концепту “російська мова”. На підставі результатів дослідження стає можливим оцінити ефективність виявлення гендерної диференціації когнітивних ознак. Дослідження показало, що існує гендерна маркованість концептів, і вона може бути ефективно виявлена експериментально.

Ключові слова: мовна свідомість, мовні й комунікативні концепти, гендер, мова.